

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 28 aug. 1950

*'s Middags te 2 uur aangevangen, Plein 2b.

Aanwezig: De Minister-President, Voorzitter, en de Ministers Van den Brink, Götzen, Joekes, Liefstinck, Van Maarseveen, Mansholt, Rutten, Van Schaik, Schokking, Spitzen, Stikker, Struycken en Teulings (Minister In 't Veld is afwezig).

Tevens zijn aanwezig: Staatssecretaris Blom en Dr. Hirschfeld (bij punt 3i.)

Secretaris: Drs. J. Middelburg.

- - -

2. Ingekomen stukken en mededelingen

- - -

b. *Mariniers naar Nieuw-Guinea* (Zie notulen MR d.d. 21 Augustus punt 3c.)

Minister *Schokking* herinnert er aan, dat in de vorige Ministerraad machtiging is gegeven om in onderling overleg een besluit hieromtrent te nemen. Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat gestreefd is naar een zo zuinig mogelijke oplossing; er is naar compensatie voor de extra kosten gezocht o.a. door te bepalen, dat de ongeschikte militairen, afkomstig van het KNIL, in Nieuw-Guinea er uit gaan. Minister *Liefstinck* zou het op prijs hebben gesteld, indien bij dit onderling overleg ook een ambtenaar van Financiën zou zijn betrokken.

c. *Korea* (Zie notulen MR d.d. 21 Augustus punt 4d.)

Minister *Schokking* deelt mede, dat van de vrijwilligers, die zich voor Korea hebben gemeld, verschillende groepen afvallen, zoals een aantal ex-politieke delinquenten en afgekeurden. De verwachting bestaat, dat er met enige moeite één bataljon landmacht kan worden gevormd. Bij nader overleg met de beide Staatssecretarissen werd het niet wenselijk geoordeeld mariniers naar Korea te doen gaan, te meer, nu besloten is een aantal mariniers naar Nieuw-Guinea te zenden. Spreker stelt voor er mede accoord te gaan, dat één bataljon landmacht voor uitzending naar Korea gereed wordt gemaakt. De *Raad* verklaart zich hiermede accoord.

- - -

3. Uniezaken

a. *Nieuwe Hoge Commissaris*

Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat de heer Lamping heeft verzocht zijn ambtsperiode in Indonesië tot twee jaar te beperken. Spreker ziet hiertegen geen bezwaar. Wat zijn pensioen betreft heeft spreker op een desbetreffende vraag in de Kamer medegedeeld, dat voor de heer Lamping eenzelfde regeling zou worden getroffen als voor Dr. Hirschfeld. Minister *Götzen* merkt op, dat met de heer Lamping was afgesproken, dat hij het verschil tussen ambassadeurspensioen en ministerspensioen als toelage zou krijgen. Een moeilijkheid is, dat deze toelage niet kan worden berekend, voordat de heer Lamping de voor de ambassadeur bepaalde pensioenleeftijd heeft bereikt. Bij Dr. Hirschfeld is destijds een speciale regeling gemaakt, omdat van tevoren bekend was, dat hij korter dan een jaar in functie zou blijven. De *Minister-President* is van oordeel, dat men de functie van HC in het kader van de buitenlandse dienst zal moeten zien, zodat men na enige jaren als zodanig te zijn opgetreden normaal in de buitenlandse dienst zal blijven doorwerken. Spreker dringt er op aan, dat men in het vervolg niets vooraf zal toezeggen.

b. *Onderscheiding voor Dr. Hirschfeld*

Minister *Stikker* is van oordeel, dat Dr. Hirschfeld op het tijdstip van zijn ontslag als HC (15 September) een decoratie zal moeten ontvangen. De HC is thans Ridder in de Orde van de

Nederlandse Leeuw; spreker geeft in overweging hem voor te dragen voor benoeming tot Grootofficier in de Orde van Oranje-Nassau. De *Minister-President* vraagt zich af of men op den duur aan een na korte tijd afgetreden HC een zo hoge onderscheiding moet toekennen. Minister *Van Schaik* acht dit gevaarlijk als precedent. Minister *Lieftinck* merkt op, dat de verdiensten van Dr. Hirschfeld, ook voordat hij HC werd, zeer groot zijn, o.a. met betrekking tot de Benelux en de OEEC. Gezien het complex van verdiensten zou spreker een hoge onderscheiding willen aanbevelen. De *Raad* besluit Dr. Hirschfeld voor te dragen voor een benoeming tot Grootofficier in de Orde van Oranje-Nassau.

c. *Benoeming van rechters en notarissen uit Indonesië* (Brief van de Minister van Justitie d.d. 24. Aug. 1950, no. S/vR. 151.)

Minister *Van Maarseveen* acht het bezwaarlijk dat de betrokkenen, wier carrière in Indonesië is verbroken, in Nederland opnieuw examen zouden moeten doen. Bovendien worden ook juristen, die gedurende een belangrijk deel van hun leven in het bedrijfsleven hebben gewerkt, nog wel tot rechter benoemd. Het is niet de bedoeling, dat betrokkenen recht op een benoeming krijgen, doch dat zij althans benoembaar worden.

Minister *Rutten* zou de mogelijkheid willen handhaven om een verlicht examen te doen, doch merkt op, dat het desbetreffende KB (I 537) geldt voor hen, die voor 1 Januari 1946 in Indonesië werkzaam zijn geweest. Minister *Struycken* is van oordeel, dat men deze datum tot 1 Januari 1950 zou kunnen verlengen. De *Minister-President* is ook voorstander van vrijstelling van examen voor de betrokkenen; bij publicatie van deze vrijstelling zal men evenwel moeten vermelden, dat voor rechters en notarissen het aantal vacatures gering is. Minister *Struycken* verklaart zich hiertoe bereid.

d. *De reis van de Kortenaer* (Zie notulen MR 21/8/50, punt 3f.)

Minister *Van Maarseveen* stelt de vraag of het wenselijk is het besluit te handhaven om de Kortenaer ook een bezoek aan Australië te laten brengen, aangezien thans alleen is medegedeeld, dat de Kortenaer naar Nieuw-Guinea zal gaan en het kwestieus is of Australië thans op een bezoek van de Kortenaer gesteld is. Minister *Stikker* deelt mede, dat een telegram is ontvangen, dat de Kortenaer in Australië welkom is. Aangezien ook Minister Spender zich op dit standpunt stelt, acht spreker het niet wenselijk het gevallen besluit te herroepen.

De *Minister-President* deelt mede, dat vorige week Maandag door een journalist een telegram is gezonden, waaruit men zou kunnen opmaken, dat deze van het in die vergadering genomen besluit op de hoogte zou zijn gesteld. Het is evenwel niet uitgesloten, dat deze journalist zelf een mogelijkheid van een primeur heeft gezien zonder dat hij op de hoogte van het besluit van de Ministerraad was. Minister *Mansholt* merkt op, dat over deze kwestie mogelijk ook een interdepartementale behandeling zal hebben plaats gevonden.

e. *Reactie op de redevoering van President Sukarno*

Minister *Van Maarseveen* heeft een concept opgesteld, waarin het Nederlandse standpunt wordt weergegeven ten aanzien van enkele punten uit de redevoering van Sukarno op 17 Augustus. Minister *Stikker* heeft 's morgens de Amerikaanse Ambassadeur, Chapin, ontvangen, die mededeelde, dat India voornemens zou zijn de kwestie Nieuw-Guinea op de agenda van de Assemblé der Ver. Naties te plaatsen. In verband hiermede vroeg de Ambassadeur of ter oplossing van deze kwestie Nederland niet iets kan doen. Spreker heeft geantwoord, dat van Nederlandse zijde hieraan niets kon worden gedaan. De Minister acht het niet juist te polemiseren met het staatshoofd Sukarno, die op een ogenblik, dat er geen Kabinet was, deze redevoering heeft gehouden, temeer nu de Australische Minister van Buitenlandse Zaken, Spender, hier te lande vertoeft. Spreker heeft ook afgewezen een verzoek van Minister Spender om een gezamenlijke verklaring af te geven. Minister *Götzen* vraagt zich af of men met een antwoord op de redevoering van Sukarno niet te lang heeft gewacht.

De *Minister-President* oppert het denkbeeld, dat men alleen zal ingaan op de uitlating van Sukarno, dat als de besprekingen tussen Nederland en Indonesië over Nieuw-Guinea zouden mislukken, het gezag over Nieuw-Guinea in de lucht zou hangen. Minister *Van Maarseveen* merkt op, dat men in Nieuw-Guinea behoefte heeft aan een duidelijke verklaring. Daar komt bij, dat Dr. Hirschfeld bij zijn afscheidsbezoek aan Cochran heeft gezegd, dat hij de Nederlandse Regering zou trachten te bewerken om een gewijzigd standpunt ten aanzien van Nieuw-Guinea in te nemen; deze opvatting zal ook wel aan Sukarno zijn medegedeeld. Minister *Stikker* deelt mede, dat hij de Amerikaanse Zaakgelastigde heeft laten komen, nadat hij van deze uitlating had kennis genomen, waarbij spreker Dr. Hirschfeld op dit punt volledig heeft gedesavoueed.

Minister *Van Schaik* erkent de bezwaren van Minister *Stikker*, doch geeft in overweging een tussenweg te zoeken, b.v. in de vorm van een lezing door Minister *Van Maarseveen* voor studenten. De *Raad* besluit, dat aan Gouverneur *Van Waardenburg*, die hier te lande is, zal worden verzocht op de bovenbedoelde uitlating van Sukarno in te gaan zonder diens naam te noemen.

f. *Het rapport der Nieuw-Guineacommissie*

Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat hij een minder geslaagde passage in de bijdrage van de Nederlandse leden van de Nieuw-Guineacommissie over missie en zending in behandeling zal nemen.

g. *Bezoek van Minister Spender*

Minister *Stikker* deelt omtrent het bezoek, dat Minister *Spender* hem 's morgens heeft gebracht, mede, dat daarbij in de eerste plaats is besproken welke onderwerpen zullen worden behandeld. Spreker deelde mede, dat Australië Indonesië in geen enkele vorm in Nieuw-Guinea zou willen hebben, ook niet in de vorm van een condominium van Nederland en Indonesië. Voorts zal worden gesproken over de vraag of de UNCI moet worden gehandhaafd; Minister *Spender* zeide reeds, dat Nederland van Australië gedaan zou kunnen krijgen, wat het wil. De kwestie van de infiltraties van Indonesische zijde, zal ook kunnen worden besproken. Australië is er tegen gekant, dat gekleurde emigranten in Nieuw-Guinea worden toegelaten. Wat de houding van andere landen betreft, meende Minister *Spender*, dat Amerika gunstig stond tegenover een voortzetting van het Nederlandse bestuur, evenals Nieuw-Zeeland, Zuid-Afrika en Canada. Hij was ook voornemens een bezoek aan Portugal en Spanje te brengen, hetgeen van betekenis kan zijn met betrekking tot de houding van de Zuid-Amerikaanse landen. Aangezien spreker het verstrekken van een gemeenschappelijke verklaring aan de pers van de hand heeft gewezen, zal Minister *Spender* een ontwerp-verklaring, die hij aan de pers zal geven, vooruit aan spreker ter inzage geven. Spreker heeft zelf als punten van bespreking genoemd Ambon, het emigratievraagstuk en de mogelijkheid van reparatie e.d. van Nederlandse vliegtuigen en schepen in het Australische gebied.

Minister *Joekes* dringt er op aan, dat Minister *Stikker* ten aanzien van de werkrachten uiterst gereserveerd zal zijn, aangezien een plaats als b.v. Sorong te gronde zou gaan zonder Indonesische arbeiders. Tegenover 700 Europeanen zijn er 4 à 5000 arbeiders (met gezinsleden) uit Irian en uit Indonesië. De *Minister-President* is van oordeel, dat Nederland zich principieel niet op het standpunt van de white colour policy kan stellen. Spreker heeft vernomen, dat Gouverneur *Van Waardenburg* optimistischer is over de mogelijkheden van kolonisatie door Indo-Europeanen. Minister *Joekes* merkt met betrekking tot de emigratie op, dat er met Australië een basis van overeenkomst is, indien hierbij nieuwe gezichtspunten zich voordoen, zal spreker het op prijs stellen als met hem contact wordt opgenomen.

h. *Leden Garantiecommissie in Djakarta*

Minister *Götzen* deelt mede, dat twee leden van de Garantiecommissie in Djakarta hebben verzocht hun voor hun reis daarheen een diplomatiek paspoort te verstrekken. Spreker dringt er op aan hun dit te verstrekken. Minister *Stikker* zegt toe dit in gunstige overweging te zullen nemen.

Dr. Hirschfeld en Staatssecretaris Blom komen ter vergadering.

i. *Mondeling verslag van Dr. Hirschfeld*

De *Minister-President* heet Dr. Hirschfeld welkom. Spreker meent, dat thans niet uitvoerig op het Indonesische vraagstuk moet worden ingegaan, aangezien Dr. Hirschfeld voornemens is nog een rapport hierover uit te brengen.

Dr. *Hirschfeld* deelt mede, dat hij ondanks de strubbelingen, die zich tijdens zijn verblijf in Djakarta hebben voorgedaan, er geen spijt van heeft de functie van HC in de afgelopen maanden te hebben bekleed. De problemen, waarvoor hij is komen te staan, waren moeilijker dan hij had voorzien, doch het werk had ook iets fascinerends. Ondanks de teleurstellingen, welke Nederland na de RTC heeft ondervonden, beschouwt spreker Indonesië niet als een hopeloos geval. Een nota met beschouwingen en conclusies hoopt spreker deze week te voltooiën; daarnaast heeft hij een nota opgesteld over het laatste incident in Makassar. Na in het kort de liquidatie van het KNIL en de kwestie-Ambon te hebben besproken, staat de aftredende HC wat langer stil bij de kwestie Nieuw-Guinea. Spreker verwacht hiervan grote moeilijkheden. In verband hiermee verdient het naar sprekers inzicht aanbeveling om naar een gemeenschappelijke oplossing met Indonesië te zoeken voor dit vraagstuk. In verband met het bezoek van Minister Spender spreekt de HC de hoop uit, dat de Regering zich tegenover hem niet zal binden met betrekking tot Nieuw-Guinea; indien Australië Nederland wil steunen, zal het dit ook in een later stadium willen doen.

Minister *Lieftinck* stelt de vraag of Dr. Hirschfeld voor de Uniegedachte en de Uniesamenwerking nog een goede toekomst ziet. Dr. Hirschfeld antwoordt, dat hij deze toekomst wel ziet als de Uniegedachte niet wordt 'overdone'. Men zal normale internationale zaken niet in de vorm van Uniezaken moeten behandelen. Als belangrijke zaak om de Unie zwaarder te maken ziet spreker de mogelijkheid om voor Nieuw-Guinea een oplossing in Unieverband te zoeken.

Minister *Spitzen* informeert naar de samenwerking in de Garuda. Dr. *Hirschfeld* antwoordt, dat dit als een gelukkige samenwerking wordt beschouwd. De heer van Konijnenburg is er in geslaagd om van een onderneming, die eigenlijk 100% Indonesisch was geworden, toch nog voor de helft een Nederlandse zaak te maken.

Minister *Van Schaik* informeert welke procedure de Indonesiërs zich voorstellen te volgen als geen overeenstemming over de status van Nieuw-Guinea wordt bereikt. Dr. *Hirschfeld* verwacht dan een verklaring van Indonesische zijde, dat Nederland in Nieuw-Guinea zit zonder rechtsgrond; men zal dan met subversieve acties beginnen en zich tot de UNCI wenden met beschuldigingen aan het adres van Nederland. Sukarno heeft spreker bij zijn afscheidsbezoek gezegd, dat ook met hem over de kwestie-Nieuw-Guinea te spreken valt.

Minister *Van Maarseveen* stelt de vraag of bij de Nieuw-Guineaconferentie de UNCI moet worden uitgenodigd. Dr. *Hirschfeld* verwacht, dat de UNCI over een dergelijke uitnodiging niet enthousiast zal zijn; men zou echter kunnen verzoeken, dat de UNCI waarnemers aanwijst, die de gang der besprekingen kunnen volgen, waardoor ook de onderhandelingen misschien beter zullen verlopen.

Minister *Joekes* informeert in hoeverre spreker beducht is voor een actie van extremistische elementen om het niet-Indonesische bedrijfsleven te fnuiken. Dr. *Hirschfeld* antwoordt, dat de leidende Indonesiërs, waaronder Natsir, het belang zien van handhaving van deskundigen in het bedrijfsleven. Verwacht mag worden, dat de Regering zich tegen extremisten zal verzetten, ook al zal men dit niet als punt van het Regeringsprogramma noemen.

Daategenover blijkt, dat de leiders van het Nederlandse bedrijfsleven in Indonesië zich meer bewust zijn geworden van hun sociale plichten.

Minister *Götzen* informeert hoe groot de invloed van de vroegere regering van Djokja in de nieuwe regering zal zijn. Dr. *Hirschfeld* had de indruk, dat men de invloed van Djokja had kunnen terugdringen. Zo is de Regering in Djokja ontbonden, terwijl de Regering in Djakarta demissionair is gemaakt. Voorts is in de constitutie wel opgenomen, dat er een vice-president zal zijn, doch President Sukarno heeft de benoeming van een vice-president uitgesteld. Ook heeft spreker de indruk, dat Natsir liever zou zien, dat Hatta Minister-President zou blijven.

De *Minister-President* dankt Dr. *Hirschfeld* voor zijn uiteenzetting en nog in het bijzonder ook voor het ten uitvoer brengen van de zeer moeilijke taak, die hij als HC in Indonesië heeft gevonden.

Dr. *Hirschfeld* verlaat de vergadering.

j. *Omzetting à pari van bezoldiging KL-militairen* (Zie notulen RAVI d.d. 24-8-1950, punt 2e; nota van de Ministers van Financiën en voor Uniezaken d.d. 26 Aug. 1950. #Zie ook notulen MR 4/9/5, punt 1c.)

Minister *Götzen* merkt op, dat Financiën en Minuor het eens zijn omtrent deze kwestie, doch dat er nog verschil van mening bestaat met Oorlog. Daarbij komen nog de moeilijkheden met de welfarepakketten. Minister *Lieftinck* onderstreept het standpunt van de gemeenschappelijke nota met uitzondering van de passage inzake de pakketten. Destijds is spreker met de beschikbaarstelling van pakketten accoord gegaan op voorwaarde, dat deze alleen voor de KL-militairen zouden zijn bestemd. Thans is gebleken, dat men zich aan deze voorwaarde niet stoort. Indien men de pakketten ook aan KNIL-militairen verstrekt zal men deze meer hiervoor moeten laten betalen. Oorspronkelijk werd voor een Cadipakket f. 34 gerekend, doch de prijs voor deze welfarepakketten is verlaagd tot f. 10.

De *Minister-President* stelt voor, dat de pakketten ook aan de vroegere KNIL-militairen zullen worden uitgereikt en dat voorzover met deze uitreiking nog niet is begonnen, aan allen een prijs van f. 15 zal worden gevraagd. Minister *Lieftinck* stelt voor, dat Minuor, Oorlog en Financiën over de kwestie van de pakketten nog nader overleg zullen plegen. De *Raad* besluit aldus; voorts wordt besloten, dat men niet opnieuw in de kwestie van de salariëring zal treden.

k. *Nieuw-Guinea*

Minister *Lieftinck* stelt de vraag of het standpunt der Regering over Nieuw-Guinea definitief vaststaat. De *Minister-President* acht het mogelijk, dat de kwestie-Nieuw-Guinea voor de conferentie nog eens wordt besproken. Intussen heeft het Kabinet zich met grote stelligheid op het standpunt gesteld, dat Nederland de soevereiniteit over Nieuw-Guinea moet behouden. Gezien de gang van zaken en de toezeggingen is spreker van oordeel, dat de Regering zou moeten aftreden als men thans tot een ander besluit zou komen.

Minister *Van Maarseveen* merkt op, dat hij overdracht van de soevereiniteit aan Indonesië persoonlijk ook niet zal kunnen verdedigen. Spreker ziet wel, dat een mogelijkheid zou zijn, dat Nederland namens de Unie met het trusteeship zou worden belast, hetgeen zou betekenen, dat indien men in Unieverband over kwesties geen overeenstemming zou bereiken, Nederland zou kunnen doorwerken. De *Minister-President* verwacht, dat Indonesië met een dergelijke oplossing niet accoord zal gaan. Intussen zal men nog wel met tussenvoorstellen komen, doch spreker ziet geen tussenoplossing, die voor beide partijen aanvaardbaar is. Indien Indonesië zich evenwel zou neerleggen bij een dergelijk trusteeship zou spreker dit nog wel aanvaardbaar achten, ofschoon weinig aantrekkelijk. Minister *Lieftinck* merkt op, dat de Regering het parlement op de zeer verreikende financiële, militaire en andere consequenties van het vasthouden aan de soevereiniteit over Nieuw-Guinea zal moeten wijzen. Als geen overeenstemming wordt bereikt zal de positie van de Nederlanders in Indonesië ook moeilijker

worden, de Uniegedachte weinig mogelijkheden bieden en bestaat er kans op voortdurende infiltraties van Indonesische zijde. Minister *Van Maarseveen* merkt op, dat de moeilijkheden voor de Nederlanders in Indonesië even goed met als zonder overdracht van de souvereiniteit over Nieuw-Guinea aan Indonesië kunnen ontstaan. De *Minister-President* is van oordeel, dat men anders tegenover deze aangelegenheid zou kunnen staan, indien Indonesië zich in de afgelopen maanden had gehouden aan de RTC-overeenkomsten. Minister *Stikker* voegt hieraan toe, dat voor een desbetreffend wetsontwerp in het parlement een tweederde meerderheid zal moeten worden gevonden, die spreker voor overdracht met de souvereiniteit niet aanwezig acht. Spreker heeft met Dr. Hirschfeld een afspraak gemaakt, dat deze zich niet meer ten aanzien van Nieuw-Guinea zal uiten. Minister *Lieftinck* merkt tenslotte op, dat hij niet de indruk zou willen vestigen, dat hij de souvereiniteit over Nieuw-Guinea aan Indonesië zou willen overdragen.

- - -

6. *Bevestiging van het Besluit Geldregeling Nieuw-Guinea* (Wetsontwerp.)
Zonder discussie aanvaard.

- - -